

NA
NINA OLEOLE
A
CHRISTIAN.

“ THE PILGRIM'S PROGRESS ”
(*abridged*), in the GELA Language.

British Solomon Islands :
Printed at the Melanesian Mission Press, Guadalcanar.
1935.

E1
1522

Q

NA
NINA OLEOLE
A
CHRISTIAN.

“ THE PILGRIM'S PROGRESS ”
(*abridged*), in the GELA Language.

British Solomon Islands :
Printed at the Melanesian Mission Press, Guadalcanar.
1935.

NA tinoni ni England na ahana JOHN BUNYAN te gerea na book eni, e tolu hanalatu na niulu tua. Ta na bona keri na ovu te kehakeha ta na Holuhoru, ma ra na haba tara lavibuleadira arahei tara mua taonia na liodira na Holuhoru. Ma na pukuna keri gera talua tana vale pipiti a John Bunyan, me te gahaa ga e hanavulu rua na niulu. Mi tana bona te kabu pipiti te gerea na book eni.

Te gerea te vaga na mabubu me te bosa vavagaha gua. Na vinano nina CHRISTIAN te vaga dida na vinano igita soko ta na komuna God i kokou, mi tana lei toto bo te kalea a Christian igita ta rigi vaugilala na lei toto bo te uto me te dika te kalgita ta na kaukabuda iani i maramana.

Te gere kukulua na book eni na pukuna na book te sule ta na bosa ni England.

NA NINA OLEOLE A CHRISTIAN.

I.

Ta na bona tu tonatona ta nigua na vinano ta na maramana eni tu sara ta na vatuluma mu tu koli horu *ge* ku maturu. Mu tu maturu bole, mi tana mabubu ko rigia, sakai na tinoni na ahana Christian te nia pupulu na tivi te tarosi soko : tana limana na Book, mi tana murina na hohola te mava, e iduidu me tanitani, e gagua, " Na hava ku gonía ? " Ma *ge* tona tana valena me tutuguni vania tauna marana lei dalena, e *gunaguna nanata* na kutuna e gagua, na pukuna a nina hohola te mava *nanata* e gagua, mara lubatia vania *ge* kara durakea na komu kerí. Me oleole kolili me kokoeliulivuti me iduidu, me gugu me gagua, " Na hava ku nea *ge* ke volau ? " Mi tana bona te bosa na tinoni te mai tatana, na ahana na HALA, *ge* huatia " Na hava na pukuna *ge* o gugu ? "

CHRISTIAN. Kula, na pukuna tu idumia tana Book ke ara dete mateu nia tua na hohola eni.

HALA. Na hava na pukuna *ge* o tuguru beto ?

CHRISTIAN. Na pukuna tu mua gilala ivei ku vaa.

HALA. O rigia na mataula pile kerí ke ? (*ge* tuhua vania).

CHRISTIAN. Taho.

HALA. O rigia na bulu te ruruhu ?

CHRISTIAN. Eo.

HALA. Ko pabe utoa tada matamu na ruruhu kerí, maia ko tona iga. Mi tana bona ko va kidikidi tana mataula ni peo, *ge* kara tugunia vanigo na hava ko nea.

Ma Christian te sama *gatu*, ma na tauna ma ra na dalena tara holo pulohia, me sama haliu soo *ge* gaegahe me gagua, " Na Vola ! Na Vola ! Na Vola kasila ! "

Me rua na tinoni nagana komu kolu toro taunia *ge* koro lavi pulohia, na ro ahadira a TALULILIU ma KUTUVATU. Ro gaira toro keikeria Christian *ge* ke pulohi, me mua liona na pukuna te tona ni kakae.

KUTUVATU. Na hava to kenea ?

CHRISTIAN. U kenea na malei togoluvu te mua nago, me mua meto, e mua taluataga, ra pabea i kokou.

KUTUVATU. (te bosa vania Taluliliu me gagua) Koro pulohi dida *ge* ke bale !

TALULILIU. Ko bei koenelea, na hava te bosa na utuni, nau gua ku saritaonia.

Ma Christian ma Taluliliu toro tona, ma Kutuvatu te pulohi. Mi tana halautu toro tutugui na lei totobo ke vahera God tana bona koro sara tana kinakabu ni kokou—na vola kasila, na pitiulu marara, kara aso kehai na kolobu, ke luvu na dikalio, sakai sonikolu tadira na lei angel ma ra na Tabu soko. Mi tana bosabosa toro tumu horu tana Nenepa, na nenepa tara holoa nia na Nenepa te Masulusulu, na pukuna toro mua nia tuturi na mata uto. Me vahola tailira na tona, maia toro meto, ma Christian na pukuna nina hohola te mavatia me vuivuni na lulumi. Ma Taluliliu te rutu, me koenelea na pukuna na sosodo toro sodoa eni, me mua kabu vadanitai, me ruguhoru tana liligi ni nenepa paleva mai me pulohi tana komuna.

Ma Christian te gaha hegena tana nenepa ma *ge* tona laga-laga dutuvia i levu ni peo, me mua tanomana na sei dato tana pari nutu na pukuna na hoholana te mava. Me soko *ge* mai na tinoni na ahana HAHANA me mai sara tatana *ge* huatia me gagua, “Ivei tea *ge* o mua sakutua uto ? Mo mua reirei uto ?” *ge* tabea na limana Christian, *ge* gora dato itana nenepa masulusulu. Ma Hahana te tutuguni vania Christian na hava te nea. Na Nenepa masulusulu keru ke na metodira na lei tinoni tano-tanodika te tave haia ilokana.

Ma Christian te tona haliu tana nanagu me sodoa *ga* sakai na tinoni na ahana MANAHANA na MARAMANA. Gaia na tinoni tana komu tara holoa nia Ganagana Mavaa na Huli. Ma ro-gaira toro vuivuni ni tutugu, ma Manahana na Maramana te huatia nia Christian na hohola te lavia. “Ivei ko nia vaa ?” e vania.

CHRISTIAN. Ku nia tona tana mataula ni peo keri te pile, ge kara lavi keha na hohola eni iga.

M. NA M. Ko sonia na hoholamu ke, iani, vaho ge ko saku-tua uto.

CHR. Ke mua tanomana, na pukuna tara bosa vaniu ge ku nia tona haliu.

M. NA M. Na halantu te vahola, ma sokea ko nia boro na *Lion*, mana Vitolo, maia ko lugu, maia na bolo gagala mana mate. Ko lubatia na hoholamu moko taoniu vaa ta sakai na komu tu gilala.

Ma Christian te ronovia na bosa keri, me ganagana ge ke taonia a M. na M. tana komu. Mi tana bona toro sara tana tetete a Christian te vuivuni na matagu ma nina na hohola te vuivuni na mavatiana vaa; mana lei totobo mamataguga, te vaga na viti ma na viviha te vuivuni, ma Christian te tatata me vivikino, me rigia na Hala te tuguru inagona.

HALA. Na hava to gua iani, Christian? Ivei tea go mua taonia na halantu tu tugunia vanigo?

Ma Christian te bosa vania me gagua, "U ronovia nina bosa M. na M. gu taonia."

HALA. Tuguru beto moko ronovia na Bosana God, "Dalegu, ko bei ganagana mamala nina vetena ni naunau a Lord, mana tarunamu ke bei gunaguna gea tana bona ke gulago, na pukuna a Lord te naunaura arahei soko te dolovira me ramusira na lei dalena tara holopanotia."

Ma Christian te tumu horn te vaga ahei te mate, ma ge bosa me gagua, "Ko aroviu, Lord, nau tu hahi," na Hala te bolo galaga me gagua, "Na lei tanotanodika soko kara togī kehai na tinoni" (Matt. 12. 31). Ma Christian me tuguru mana Hala te bosa vania me gagua, "Nimua na tanotanodika te sule na pukuna erna na tuguru ni tumuamu: to tonasania na halantu te uto, mo va turia na halantu tara hovea. Hau vaa, na tinoni tana mataula ka te lavigo, na pukuna te dolovira na lei tinoni soko. Moko rigitaonigo itaeni ko bei goi hahi gea." Mana Hala te noninonia ge tona keha itatana, vaho keri a Christian ge taonia na puku ni halantu te hahi sania tua ka.

Me rigira na balu tinoni tana hala keri me mua kokokoe tadira, me tona haliu nina soo, me vaa sara tana mataula ni peo.

Mi vuvunana tara gerea nia na letters sule, "Kau kidikidi kara hanavia vanigan" (Matt. 7. 7). Me kidikidia, ma sakai na tinoni te mai na ahana LIO UTO, e mai me huationa, "Ahei igoe? Ivei to butu mai? Na hava to liona?"

CHR. Inau na tinoni tanotanodika ma nigua na hohola te mavatiu. Nau na tinoni na komu i Mua Ganagana Mavaa, minau tu mai ge ku tona tana gotu i Sion, mara tugunia vaniu ge ku mai hage tana peo eni. Moko tanomana na lubatiaga ge ku hage?

LIO UTO. "Inau tu liomu," ma ge hanavia vania na mataula, mi tana bona Christian te hage a Lio Uto te mina lagi samisamia mai.

CHR. Na hava to nea vaniu?

LIO UTO. E mua hanvia iani nina buko ni vale Satan, haia tua Satan mara na nina oyu tara vanahira mai arahei tara hage mai tana mataulu ni peo eni, ge kara matera makara bei sara gea Sion.

Ma Christian te nia tuguru na togotogo, maia gua na matagu, me tugunigi vahia a Lio Uto anina na tonatona. Ma Lio Uto te tuhua vania na halautu te tona maemane, maia te gigi nanata.

LIO UTO. Ko rigia, keru na halautu. Na lei Tonikama marama nina Christ tara vatia na halautu keru, moko va taonia.

CHR. E mua goi kekeru kolili tua? muku mua tanomana ga na hahi?

LIO UTO. E subo na bakesa ni halautu iga, moko gilalara soo na pukuna tara volapa maia tara kekeru gua. Ma na puku ni halautu ko taonia ke te maemane maia gua te ninine.

Ma Christian te huationa, "Ku soni keha tua nigua na hohola eni?" Ma Lio Uto te bosa vania me gagua, "Ko nia tona haliu pile vavua, polo ko vaa sara tana bona tara holoa nia na Malei Vavola, mi ga ke tovonu tumu itamua na hoholamu."

II.

Ma Lio Uto te bosa vania Christian ma gagua, "Tana bona ko va sara tana valena TUTUGUNI TATE, mi ga ke tugunia vanigo na balu totobo te ke liliu." Me te sara ta na valena ma

Christian te kidikidi tana valena, me bosa vania *ge* ke tona halin i Sion. Ma Tutuguni Tate te bosa vania Christian *ge* ke hage tana valena, e subo *nanata* na voki ilokana. Ma Christian te rei va ta sakai na voki me rigia na titinonina sakai na tinoni te utoutoa lee, a nina rei dato na matana ikokou, mi tana limana na Gegere te Tabu, mi tana giduna tara gerea *ga* na Vetena ni Utuni, mi tana murina na maramana, *ge* ke hola na paludira na lei tinoni soko ni maramana.

TUTUGUNI TATE. O rigia na tinoni eni tana titinoni, agaia te rigitaonira na lei tinoni soko, me nomira haia *ge* kara sania na kabu tanotanodika. Mi vuvuna ni uluna te talua na pitulu marara, anina na taba te hola tatana Tamana. Aeni *gaia* ke uhuligo moko bei goi taonia *gea* ahei na keha.

Soko *ge* nia tona a Christian ta sakai gua na voki, te vonugia na pugupugu ni pari, *ge* holoa mai na tahula *ge* ke hahala. Mi tana bona te vuivuni ni hahala na oka te vonugia na pugupugu, ma Christian te vuivuni ni vugu. Ma Tutuguni Tate te bosa vania na tahula *ge* ke diki kolava beti vuvuna ni pari *ge* ke hahala mabo.

CHR. Na hava na ganaganaana eni ?

T. T. Na voki eni ke, kula, na kutu ni tinoni, mana pugupugu ni pari ke na tanotanodika. Na beti na nina sonihalavu God, *ge* ke taho ke, ke mua tanomana na hahala mabo. Na tahula te hahala ke, God te hala maboi na tobadira na lei tinoni.

Me soko a T. T. te nia tona a Christian tana bona te gala haia *ga* ta na lake liligina na voko. Ma sakai na tinoni te tuguru dutuvia na lake, *ge* seburukagi betina *ge* ke matea, hau va mana lake te ruruhu sule vaa itana vauvaluni.

CHR. Na hava na ganagana eni ?

T. T. Na lake eni ke na Taruna te Tabu te ruruhu haia tana kutu ni tinoni. Na tinoni te seburukagi beti *ge* ke matea na lake a Satan. Mo rigia tua e mua tanomana na mate.

Me nia tona Christian imurina na voko mi *ga* na tinoni te nia tuguru na botolo nia kokolo *ge* ke kaikavi horua ivuvunana na lake.

CHR. Na hava eni ?

T. T. Aeni a Christ nina Kokolo—na sonihalavu *ge* ke goni halina niva lutu te vuivunia tua tana kutu ni tinoni, mana pukuna keru Satan ke mua tanomana ne mateana na lake.

Me soko T. T. te nia tona a Christian tana bona te uto *nanata*, na Vale Marara. Mi lokana na balu tara tonatona kolili, tara nigi pupulu na pupulu *gold*. Ma Christian te liona na hage, mi tana bona te sara tana mataula me rigira *ga* na balu tinoni tara liona na hage, mara matagu. Ma sakai na tinoni te sopou tana bela, mi tatana na book *gegere* maia gua na *pen* na vatei *gegere*, *ge* ke gerei na ahadira na lei tinoni tara tabotaboa na hage. Maia gua na ovu ni veitotogoni tara tuguru punusia na mataula, *ge* kara punisira arahei tara liona na hage. Ma Christian te rigia sakai te ruguhoru tana balu tinoni na ahana na Malagai, me te bosa vania na mane te sopou me gagua, “Gere horua na ahagu” me sua horua nina na ivi, me talua tana uluna na kepi halo. *Ge* veitotogoni laga *nanata* tana gobudira na ovu ni veitotogoni, *ge* labura nia nina na ivi. Mana pae te subo *nanata* itatana me vadanitai soo, me geli pota na halantu va itadira, me tanomana na sara va tadira tana Vale Marara. Ma gaira tara linea na line uto *nanata*, “Hage mai! Hage mai! Moko mai tabea nimua na marara kasila.” Soko *ge* hage mai mara pupulua nia na tivi *gold* te vaga tara nia pupulu gaira.

Me soko a Christian te va patua na liona na mabubu eni, *ge* bosa vania a T. T. me gagua, “Good-bye,” me soko tea *ge* tona haliu tana halantu ni Kinakabu ni kokou. Mana halantuna Christian tara pilupilua ilevua mi levua, nia na pilu tara holoa nia na Vavola, ma Christian te dato tana baubahu maia ikokou na Gaivavala te tuguru, mi liligina na gaivavala na gilu ni tinoni mate. Mi tana bona te sara *ga* Christian tana gaivavala keru, a nina na hohola ne tovonu tumu keha itatana, me tona haliu tana gilu me sivi tana matana. Ma Christian te dato ni rivurivu me rigira ara tolu na angel tara tolu marara. Na diki te sara itatana *ge* bosa vania me gagua, “Ara togi kehai tua na lei palumu soko.” Na ruani te togi keha itatana nina na pupulu te tarosi, *ge* pupulua nia na tivi te malebo. Na toluni te vangilala tana raena na vangilala, *ge* vahea na *gegere* tara tita vangilalana tua, ma bosa vania *ge* keke idumia meke vahera arahei tana mataula ni peo ikokou. Me soko te vaga eni gera tolu tona na angel.

Me tolu na tuguru ni sosogaana a Christian nia na togotogo, vaho *ge* tona haliu, me gatu pile kikia vaso me rigira erua na tinoni toro sei dato tana peo vavola, na ahadira TALUNAGO ma HUGUPENISI. Ma Christian te huatira me vanira, “Ivei koro vaa ? ”

T.N. H.P. Oro liona na tona tana gotu i Sion, rogai *ge* koro va kenea *ga* na holonto.

CHR. Ivei te gagua *goro* mua hage tana mataula ni peo ? Oro mua gilala na bosa tana S. John 10. 1. “Ahei ke mua hage tana peo ni sheep tana mataula, me hage tana bona keha *ge* va ilokana, agaia na gito mana labu tabo ? ”

T.N. H.P. Oro gilala soo, mana pukuna na mataula ni peo te hau, *ge* koro hage nimami soo ivei toro liona.

Ma T.N., H.P. tolu^gaira Christian tara tolu tona sakai sonikolu, me mua hau mana halautu te base kolili ; sakai na halautu te tona dato tana tetete. E *ninine* na halautu keru, me maemane *nanata*, mara holoa nia Vahola. Me ruani na halautu te base horu i paleva mauili, mana halautu keru tara holoa nia Sivi. A Christian te taonia na halautu te pilekikia me *ninine*, ma H.P. te taonia na hahi te tona vaa tana mauili, ma T.N. te taonia sivi na halautu te tona va tana madolo, moro sivi tana tautalu asi : ma Christian vamua *ge* vola.

Ma Christian te sara tana nanata tara holoa nia na Nanata Talumuri, mi *ga* eni te topoa sakai na totobo mamataguga te mai dutuvia, me matagu *nanata*, na pukuna te rigia na totobo eni te vatei sikaga vahotua, na ahana Tatagalagi. Me nia pupulu na vuru te vaga na iga, na limana te vaga na lima ni manukama, na tuana te vaga na tua ni *Beer*, ma na manana te vaga na mana ni *Lion*, mi tatana te ruguhoru mai *ga* na lake mana ahu. Mi tana bona te dutuvia Christian *ge* huahuati me gagua, “Ivei ko vaa ? Ivei to butu mai ? ”

CHR. Inau na tinoni ni komu tara holoa nia Mua Ganagana Mavaa, me liogu *ge* ku tona nigua i Sion.

TATAGALAGI. Eo, inau tu rigivaugilalamu igo *ge* nigua na tinoni, na pukuna na komu i Mua Ganagana Mavaa ke anigua sugua. Mivei tea *ge* o soga sania ? Go mua diki nomu gua ? Nau tu ganagana ke mi *geva* ku nigo rabo horu tana pari.

CHR. Ara vahuu tana komumu, na nimua na lutu te sule, ma nimua na taba na mate kasila. Mi taeni ku lutu vania tua na Vunagi keha.

TATAGALAGI. Ke liomu na vola so ko gagua ke moko oli.

CHR. Ke mua tanomana; u baubahu vania tua na vunagi vaolu inau, me lubatia ivuvunagu ge ku lutu kikinima vania.

Ma Tatagalagi te rutu *nanata* ge bosa vania me gagua, "Nigua na levunimate nimua na Vunagi, mu nigi sika soko nina na lei vetena."

Ma Tatagalagi te hau dato punisia na halautu nia na levu nituana, *ge* bosa vania Christian me gagua, "Ko ganaganadila na mateamu itaeni," soko *ge* peta nia na kuali te ruruhu. Mi tana limana Christian na tako ni rerebe, me rebetigi nia na lei kuali te ruruhu, me soko te vaga keri vaho *ge* hegi horna anina na ivi a Christian, moro vuivuni ni veitotogoni. A Tatagalagi te peta nia a Christian e subo *nanata* na kuali, e vaga na subuna na uha *nasi*, me tumu horu i tatana Christian, mi tana uluna Christian te pae, maia tana limana mana tuana, me daro ni bona tua toro veitotogoni a Christian te vuivuni ni laga. Ma Tatagalagi te rigi vangilalana te *haga laga* ge sogasoga ivuvunana Christian, *ge* ligotia me nia rabo horu tana pari, ma nina ivi a Christian te tumu keha itana limana, ma Tatagalagi te gu me gagua, "Itaeni to bona ko mua nea na hava," *ge* turi bita horua tana pari ke nea *ge* ke mabita e gagua. Mi tana bona te *gonigoni* dila *ge* ke matea Christian te mina hagalo mai sakai na limana itana murina, me tabe topoia nina na ivi, *ge* bosa vania Tatagalagi me gagua, "Ko bei rivurivu punisiu, *ge* nigua na levunimate tana bona ku tumu ke ku goi tuguru soo itana niha." *Ge* bosa soko te vaga eni *ge* togonia a Tatagalagi nia na ivi, me tumu polohi te vaga ahei te mate, ma Christian te sosoga ivuvunana me goi togonia gua *ge* bosa me gagua, "Ta nina mana God tu laga vule," mi tana bona keri a Tatagalagi te vurehigi na limana *ge* lovo me tona. Ma Christian te ganagana olia nina bosa S. James, "Kau tuguru punisia Satan *ge* ke sama oli itamin," me bosautoa God na pukuna te vola tana limana Tatagalagi.

III.

Ma Christian te laga vulea tua a Tatagalagi *ge* aheache pile gua liligi ni halautu, me gania na gana vana tara vahea tua. Soko *ge* tona haliu ma nina na ivi tana limana na pukuna ke bei goi topoa *gea* siki levunimate keha. Mana halautu te tona pota na *gilu* tara holoa nia na *Gilu Unauna* ni Mate. Mi tana bona te dutuvia na *gilu* me topora *ga* ara rua na tinoni rogaira toro sakutua alualu te vaga ahei te sogā. Ma Christian te huatira, “Ivei koro vaa?”

ROGAIRA. Oro pulohi rogai, moko liona na vola ko gagua ke moko pulohi koukolu rotamami.

CHR. Egua *ge* ku pulohi?

ROGAIRA. Oro vuivuni ni hage tana *Gilu* moro rigia na bona te puipua *nanata*, mana pui te sule haia *ga*, te vaga ahei te kabu vateiaroviana sugua.

CHR. Mana halautu *gu* vaa i Sion keri.

ROGAIRA. “Eo, me taho *ga* nimami rogai ke.” Mara tolu kokoe soko te vaga eni goro tona haliu.

Ma Christian te sara tana *Gilu* ni *Unauna* ni Mate, na halautu te *ninine nanata*, me uto vania so *ge* nia tona liosakai, na pukuna na daidari ni beti i levu, mi levuna na nenepa, me puipua *nanata* ta na *gilu* keri. Mi gobuna na *gilu* te saravia na mataula hage i Betidalo, na lake mana ahu te ruguhoru mai *ga*, ma Christian te matagu *nanata*, ma *ge* kokoelilivuti, me gagua, “Nau ku tona ta nina malagai Lord God inau.” Me soko te vaga eni *ge* tona tatavahale, soko *ge* ronovia na mana te vaga na mana na tinoni te kokokoe, te bosa me gagua, “Ku tona tana *gilu* ni mate ku bei matagunia siki sosodo na pukuna igoe itagua, ma Christian te ganagana na bosa eni. Mana boni te soko tua mana dani te vavala parakona mai, *ge* rei pulohi a Christian.

Ma Christian te rei pulohi tana murina, me regigi na lei sosodo subo te liu tatavahale *ga* tana lokana na *gilu*.

Na halautu te *ninine*, ma na nenepa te sopuku, mana lei taruna dika, me rigi sokoi te vaga eni *ge* bosautoa God na pukuna te

liu potai na lei totoho ini, me vola tatavahale uto. Soko ge tona haliu, mi nagona te rigia sakai na tinoni, te haya liuvia na halautu te tona va i Sion. Ma Christian te guvia me gagua, "Ko pitu gua ge koro udu sakai sonikolu," ma Christian te saravia tua, me rigi vaugilalana gaia sugua eni puku ni kulana iniha, na ahana RIGITAONI UTO, toro gaba kolura tua tana komu Mua Ganagana Mava. Ma Christian te diki tona itatana na mane eni i Sion. Ma ro gaira toro veitotopoi nia na togotogo sule nanata moro udu sakaisoni kolu moro tutugua na ro komudira ivei te vaga. Ma Christian te huatia, "O gaba haugo tana murigu po mina ni tuguru mai?"

RIGITAONI. Kula, e mua tanomana vaniu tua na kau nasi ga, na vure tara bosabosa ke mi siki boni ke tagaa ara nea na komuda, ma gaira tara mua taluutuni tua. Migoe ke tara hologo nia na bule, na pukuna to nea na vinano eni.

CHR. O rigia a Lioliliu te pulohi?

RIGITAONI. Eo kula, e bosa gau so toro horu tana nenepa sopuku, mara kiahaginia haia na vure subo na pukuna te liona na votu me oli.

CHR. Arovia sugua gaia! E kalea tua na bosa te gerea S. Peter te gagua, "Na kau ke nia uliuli na mumutana, mana manukama te siu tua, tana malei koikoli tana nenepa." Moko tugunia vaniu na lei totoho te kalego tana halautu—ara mua taho na subo.

RIGITAONI. E utuni, e subo nanata na sosoda te kaleu. Tana bona tu sara tana Gotu Vahola na tonikama te dutuvii me bosa me gagua, "Ko gahago itagua muku muku pelogo." Gu huatia, "Ahei na ahamu?" "Inau na vuivuni Adam u gahan tana komu Kikokiko, mi tana valegu na lei totoho subo ga." Iniha tu ganagana ke ge ku tona itatana, mu goi tugulio taho ke bei pelu gea ge ku lutu vania. U gagua gu sogu sania mu tona haliu, mu mua ronovia gua arahei kara sodou.

CHR. U nia togotogo inau keri. Mo topora na balu tinoni tana Mataulu ni Unaua ni Mate?

RIGITAONI. Taho: na aho te ranasiu polo u ruguhoru tana gilu.

CHR. E uto lee sugua, kula! e to keha *nanata* tana bona tu saravia inau. E puipua me mamataguga *nanata* vaniu. Ma Lord te lubati tatavahaleu *ga*.

Soko goro tona sakaisoni, hau vaa moro rigia sakai na tinoni te mai, ma Rigitaoni te huatia Christian, "Ahei keri?" Christian te bosa tugu me gagua, "U gilala inau na tinoni keri na ahana BOSABOSA, *gaia* gua na tiuoni ni komuda. E bosa lada *nanata* ke mana liona te keha ta nina bosa."

Bosabosa te vuivui ni tutugu rotadira na tutugu rovanira na nina vavola God, moro rigivaugilalana na tinoni eni te mua sakai gilala God, ma Rigitaoni te pulohi ta Christian me gagua, "O bosa utoa sugua ka na mane ke. E bosa na kokoeliulivuti mana tugulio mana vahu vaolu, hau va me bosai nina so, me mua *goni* taonigi." Soko goro tona sania. Ma roqaira toro sara tana bona aroha moro palara tua i gobu goro rigia sakai na keha te mai ma Rigitaoni te bosa vania Christian me gagua, "Aeni na Hala," moro togotogo sule. Ma Hala te bosa vanira me gagua, "Na mabo irotamiu," soko goro tugunigi vania na lei totobo te kalera.

HALA. U nigau togotogo *nanata* rogau kulagu na pukuna toro sara uto mai iani. Mo koro bei ganagana e soko tua na sosodo. Taho, e mua soko mua. Rigitaoni utoa eni rotamiu ge koro tabea na pitulu. Moro ronovia tua tana Vetena te gagua, "E subo na sosodo ge ka nia hage tana kinakabu ni kokou." Na pukuna keri goro mua hauvia na sosodo subo. Itae ni toro dutu ni tuapotaana tua na bona aroha, meke hau pile vaso mokoro topoia na buto ni komu, mi tana buto ni komu ke na lei tinoni ge kara tuguru punisi gau makara kenea ge kara labu mategau iga. Kara mua taho na labu mateana sakai rotamiu pi ragau soko iga na komu keri. Mokoro kabu vadanitai tana taluutuni, geke vahegau na Vunagi na pitulu. Tana bona koro hage tana buto ni komu keri koro tuguru nasi mo koro ganagana uto.

E bosa soko te vaga eni rovanira ge tona keha a Hala rotadira.

Mi tana bona te tona tua a Hala rotadira a Christian ma Rigitaoni toro rigia i nagodira na buto ni komu tara holoa nia Talua Taga, na gavai *ga*. Na gavai eni na gavai ni danua vaho

tna. Mara nea iani na vuivunina. Balu tinoni ta nina kinakabu Satan tara rigira e subo na tinoni tara sara tana bona keri ge kara tona tana kinakabu ni kokou. Na pukuna keri gera vuivunia a Satan ma rana nina ovu na sabisabiri eni, ge kara tuguru punisira arahei tara liona na tona haliu tana hala ni Sion. Ara goni dilai ge kara pelui na lei totobo te vagai na lei totobo ke hahilaginia na tinoni, na bosauto, na logototobo, na an ni maramana. Mara holo i na lei ahau na lei buto ni komu iga, tara holo taonigi nia na lei buto ni komu ni maramana iani. Sakai na buto ni komu tara holoa nia i England, sakai na buto tara holoa nia France, mi Germany, mi Africa, mi Australia. Arahei soko tara tuguru tana komu i Mua Ganagana Mava ge ra liona na tona tana Kinakabu nai Kokou tara sara tana komu eni. A Jesus te sara iga, ma Beelzebub te tabotabo nanata gehe pegoa, me mua tanomana vania, ma Jesus te tona haliu me mua pelua siki totobo.

Eo, itaeni Christian ma Rigitaoni toro hage tana komu i Talua Taga.

IV.

Tana bona a Christian ma Rigitaoni toro hage tana buto ni komu i Talua Taga, mana vure tana gavai tara rigira, mana buto ni komu udolu tara nira gunaguna, na pukuna e tolu na totobo—

(1) Rodidira na tivi te keha ta didira na tivi tana komu keri, na balu tara ganagana ke oro bule, na balu tara ganagana gua ke mana tidalo dika rotadira, mana balu gua tara ganagana ke na tinoni matamata ra gagua.

(2) Ara nigi hare nanata rodidira na leu, na balu bosa yamua tara ronovi vakodoi na pukuna toro leua na leua na Kinakabu ni kokou, mana vure ni Taluataga tara mua gilala na leu keri.

(3) Na vure tara rutu nanata na pukuna toro mua ganagana mavai na lei totobo tara talui tana gavai na vatei pelupelu, moro mua liona tua ga siki totobo. Mi tana bona tara keikerira ge koro pelupelu, mi tana bona keri toro ponotigi na ro kulidira, moro bosa laga moro gagua, "Rei keha na ro mata-

mami *ge* koro bei rigigi na lei toto^obo toposo " (Psalm 119. 37), ma *ge* oro rei tada i kokou, *ge* koro vaugilala nia na liodira te liona na lei toto^obo ni kokou vamua.

Ma na balu tinoni tara huatira, "Na hava koro pelua?" Ma *ge* oro bosa tugu moro gagua, "Oro pelua tua ma Utuni rogai," moro nea na bosa te vaga eni na tinoni udolu tara rutu nanata rovanira, mara batobatora, mana balu tara liona na ramusiadira. Soko *gera* tutuguni vania na Vunagi ni komu na tutugudira a Christian ma Rigitaoni, mana vunagi te sama mai me vetenara na balu tinoni *ge* kara huatira nia ivei te gagua goro vuivuni na kokokoe sule tana komu. Mara lavira mai mara tugurovaginira tana nagodira na ovu ni dete, *ge* ara huatira, "Ivei toro butu mai? Mivei koro vaa?" Ma Christian ma Rigitaoni toro bosa tugu moro gagua, "Rogaira na tinoni ni aui maramana soo, moro liona na tona i Sion ni kokou, maia gna oro mua nia hahi siki toto^obo tana gavai. Ma sakai na toto^obo vamua goro hovenana na pukuna toro mua liona na pelupelu."

Mana mane ni dete te bosa me gagua, "Na tidalo dika rogaira ini" e gagua, *ge* bosa vanira na vure subo, *ge* kara lavira rana mane ini ma kara vaa labura. Ma na vure tara mai holatira mara va ramusira, mara vahagitailira nia na lei toto^obo dika, mara petara nia na nenepa. Me soko te vaga eni *gera* va talura tana peo pipiti, *ge* ke tanomana vanira na vure na bunutiadira, ma na vure subo tara batobatora. Ma Christian ma Rigitaoni toro kabu talumuri haia so tana lei boni, haia tana lei boni toro nia hevei na bosa uto tugua nia na bosa dika, na pukuna na ro liodira te uto te vaga ke. Na balu tadira na vure tara arovira *ge* ara bosa mara gagua, "Ka talura gua tana peo arahei tara batobatora ra ini." Ma ra na kutu vatua tara hurura ra na rigiveidolovi ra na kuladira ra na mane kiri ke na ovu keri ara gagua, me vaga keri imurina na bosa na voka sule itadira na vure ni komu, ma na gunaguna te sule gua.

Ma na vunagi te lavira mai rogaira me goi dete olira soo, me bosa vanira me gagua, "Rogan toro nea na gunaguna eni," mi taeni tara lavira mara pitira nia na tali halo, mara guru kolilira tana matadira na vure subo, *ge* ke bei hanara gea ahei. Mi tana bona toro kabu vateiaroviadira te vaga ke na ro liodira te talumuri nanata moro kabu vadanitai gua, ma na balu tara

rigi arovira, mara bosa *ge* kara hanara. Mana vure subo tara rutu nanata, mara gaegahe mara gagua, "Oro manana sugua na mate na pukuna toro hahilaginira na balu tinoni ni komu."

Soko te vaga eni gera goi talu hagera soo lokana na pilu, polo kara detera. Hau vaa mara goi detera soo. Na mane dete na diki te gidevira na ovu ni dete na ahau NIASIKA mara hurura nia rogaira toro levunimate vania na komu i Taluataga, moro gunalira na vurena. Me soko a Rigitaoni te tuguru me liliu keha na huhuru, *ge* bosa me gagua, "U tuguru punisia vamua na mane ke inau na pukuna te tuguru punisia God, mana gunaguna ke oro mua gonía *ga* siki totobo iregai ke, arabei tara vaukolu rotamami tara vuivunia na pukuna tara rigia rotamami na gehegehe maemane. Ma nimiru na Vunagi agaia a Beelzebub na nina puku ni levunimate a Lord ke, mi nau tu haga nia paripari lee sugua gaia." Me bosa soko a Rigitaoni te vaga eni mana habadira na ovu ni dete te bosa me gagua, "Ahei ke liona tuguniana na hava te manadira rana mane ini ke meke nea te vaga."

Me tolu na tinoni tara tolu tuguru na tolu ahadira RUTURUTU, Voo, tolu gaira PEGOPEGO. A Ruturutu te diki tuguru me gagua, "E hau tua tu gilala inau na tinoni eni, e dika nanata, e mua ganagana mavaa na vunagi mana vure ni komu eni; mu ronovia gua ke mana nina Ronorono a Christ te keha, ma na ronorono ta taonia igitu na komu eni te keha e gagua, mana bosa te vaga keru ke me vatugita nia tua na tanotanodika."

Me bosa soko te vaga eni, na habadira na ovu ni dete te huatia a Ruturutu e bosa soko tua, ma LIODIKA te bosa me gagua, "E subo so na totobo ku tanomana na bosaani, muku mua bosa daro, marabei na keha tara goi tutuguni mai mara gagua e manana sugua na mate, ka matera sugua." Soko gara hola Voo, me tapatuguru me gagua, "U mua gilala utoa inau na tinoni eni, mu tu mua liona *ge* ku gilala. Mu gilala soo te gunalia na vure, na pukuna adida na ronorono te dika, me mua uto vania God, maka ganagita soo ta dida na tanotanodika ke mi tananiha ka mate. U bosa soko tua inau." Ma Pegopego te tuguru galaga me gagua, "Gau soko iani, u gilala tua inau na tinoni eni, e subo nanata tua na tuguru ni nia sika a Beelzebub na Vunagida. Na tinoni eni me nira marabei nanata na mane sulena na komuda, maia te bosa gua ke me mua hau

makara dete kalera, ea. Maia gua te nigo igoe a Niasika, o dika *nanata* e gagua gua. Me hologo nia na tinoni *tanotano-dika*." Ma ra tolu tutuguni soko tua ra tolu na mane ini, na vunagidira na dete te bosa vania a Rigitaoni me gagua, "Igoe na tinoni toposo mo ganagana hahi mo ganagana dika vamua tua, na hava na bosa vagana to ronovia tara tolu bosa na tinoni maemane raini?"

RIGITAONI. Ko lubati *ge* ku tutugu hegegu?

DETE. Sogea! Sogea! e manamu sugua na labu mateamu itaeni, makai diki ronovi pilego gua.

RIGITAONI. Eo, anina bosa a Raturutu u mua bosa *ga* siki bosa te keha inau, ma eni vamua, "Ahei ke hugua nina Bosa God ke me levunimate vania tua Christ. A nina Bosa Voo ke a eni vamua tu bosa *ga* inau, Ka nia kikinima God keha ke ma hahi tua na vetena te vaga te talua, maka hahi *nanata* vaa *ga*. Ma nina bosa Pegopego, aeni vamua tu bosa *ga*, Na lei vunagi ni komu eni maia rana lei haba ilokana, didira na kaukabu te manana sugua na lake kasila. Mi taeni tu bosa soko, ma God ko aroviu!"

Me soko te vaga eni na habadira na dete te rigi pulohira mai na ovu ni dete soko *ge* gagua vanira, "Gau mane, au rigia mai tua na tinoni eni, na *ganagana* sule na pukuna *gaia*, mau ronovira tua ra tolu na tinoni maemane tara tolu tugunia ivei te vaga na *gehegehena*, mana hava tau ronovia te nia bosa tugu, me manamiu *ge* kau detea nia na mate pa ka lubati tatavahalea. Muku tarai pilegau nia gua dida vetena. Tana bonina Pharaoh anina gairau dida na Vunagi, na vetena tana boni keru *ga* ke, Ahei ke nia kikinima siki God keha ke, makara lumira na lei gari mane tana beti tina. Maia gua tana bonina Nubuchadnezzar sakai na nina gairau a Beelzebub, na vetena iga ke ahei ke mua nia kikinima na titinoni ke maka sonia loka ni lake. E vaga gua tana bonina Darius na vetena iga, Ahei ke nia kikinima na God keha kara sonia tana vatulumadira na *lion*. Ma *gaia* a Rigitaoni eni te hugua dida na vetena, mu ganagana nigua ke me manana sugua na mate."

Mana ovu ni dete soko tara ruguhoru, *ge* kara ganagana sakai teea, mara nia lio sakaisonikolu mara gagua e manana sugua a Rigitaoni na mate, ra gagua. Mana habadira na dete te detea te vagaa *ge* kara labu matea.

Soko gara lotia a Rigitaoni mara labua mara pahepahea na hulina nia didira na gau, mara peta matea, gara kere tagalagi-nia na hulina tana lake. Me mate tua a Rigitaoni te vaga keri, ma ta nigua na mabubu tu rigia na taitakiro mara rua na *horse* gua.

Mi tana bona a Rigitaoni te mate tua, *ge* ra mai lavia mara mina mara nia tona tana parako nia na tani ni tavuli sule.

Ma Christian tara goi talu pulohia tana peo pipiti, me gana pilea gua *ga*, ma God te rigitaonia, me lavi horu tatavahalea *geke* tona haliu ta nina vinano. Me mua tona hegena sakai na ahana PITUDILA, ma *gaia* toro udu kolu. E rigira haia a Christian ma Rigitaoni toro kabu vateiaroviadira tana peo pipiti *ge* liona na hahana ni vinano vaa tana komu ni kokou. Eo, e vaga eni goro tona hegedira ra rua na mane ini.

V.

A Christian ma a Pitudila toro mua tona hau mua moro topoa sakai na tinoni na ahana LULIU, moro mua gaha haura itatana, na pukuna toro rigi vaugilalana te mua taluntuni nasi, me mua manana na sogasaniana na vahagitaili ni maramana eni. Moro mina moro sega sania.

Soko goro tona haliu *gatu* moro saravia na bona tara holoa nia Lei Totobo Lololo, na *gilu*, ma na tinoni te gelia na *silver ga*. E subo *nanata* na tinoni tara tona i Sion tara va rigia na *gilu* eni, mana balu tara tumu hage ilokana. Ma sakai na tinoni te tuguru dutuvia na *gilu*, na ahana DEMAS, *ge* holora Christian ma Pitudia, *ge* koro vaa rigia na *gilu*.

DEMAS. Koro mai muku tugunia vanigau sakai na totobo.

CHR. Na hava te mava kaekage *ga ge* koro *gatu* rigia ke ?

DEMAS. Na *gilu* ni *silver* iani, mana lei totobo ni gegeli gua ilokana. Koro mai ke mo koro gegeli mo koro mina *nanata* mo koro sodorono.

Ma Pitudila te bosa vania a Christian me gagua, "Mai, mo koro tona."

CHR. Taho. Koro mua tona, U ronovia tua na tutuguna na bona keri, e subo tua na tinoni tara mate *ga*.

Goro bosa vania Demas moro gagua, "Anina levunimate a Lord igoe; koro gatu rigigo ke mo koro maa *nanata* tana bona koro tuguru tana matana Lord. Moko gilala soo koro tuguni tatea vania Lord na totobo hava to nea vanigai maia to tuguru punusira arahei tara liona na tona tana kinakabu ni kokou."

Me soko te vaga eni goro tona sania. Moro tona haliu me mua hau moro topoa sakai na totobo te keha, na totobo nasi, mi tana vauvaluni oro mua gilala na ganaganaana ivei te vaga. Hau vaa moro rigia na *gegere* vuvunana moro idumia *ga* na lei bosa te gagua, "Na nununa tauna Lot" (Genesis 19. 26), moro rigia na vatu eni na nununa tauna Lot te liliu *ga*, moro nia tutogu moro gagua, "Aeni na vaugilala vanira arahei tara liona na liu tana halautu ni *silver*, moro ganagana sakai tee *ge* koro tona haliu tana puku ni halautu te maemane polo koro sara tana sosoko ni vinano." Mana halautu itaeni toro taonia liligi ni beti tina e utouto *nanata*, aeni nina beti tina God (Livu 2. 1, 2), moro tona *ga* nia na togotogo na pukuna na lei sosodo subo te kalera, moro sara tana bona eni *ge* oro inn tana vura ni beti moro aheahe me vanto i na ro hulidira. Mi levu mi levu na gai *vanaga* tara vahui na lei vuavua uto, moro *vana ga* tana lei gai ini. Mana legai ni buburu *ga* mana lei totobo tana totolo *ga* tara utoutoa lee, moro aheahe moro matura tana legai ni buburu eni moro kabu tatavahale moro matura *ga* na balu boni.

Soko goro tuguru moro tona haliu me mua hau mana halautu te base liligi ni beti, me vatei aroviadira *nanata* moro matagu na pukuna koro bei hahi sania *gea* na halautu maemane mana halautu te vuivuni ni gotugotuga mana ro tuadira te magomago na pukuna na vinano daro, moro liona *nanata ge* koro gahara tana legai ni buburu. Mi tana liligi ni halautu toro vaevanea na legai ni buburu tara holoa nia na Legai Hahi. Ma Christian te bosa vania Pitudila me gagua, "Ke tona haliu na halautu eni taonia na legai ni buburu ke mo koro hage ilokana." Me va rigia me vaga *ge* bosa vania Pitudila me gagua, "E uto iani na pukuna te *unauua nanata*. Mai, hogogu."

PITUDILA. Ma sokea na halautu eni ke base.

CHR. Taho. Ko rigia mua, e tona haliu so taoni na halautu maemane.

Ma rogaira soko toro taonia na halautu maemane, moro tona taonia na halautu te *unauna*, me mua hau moro topoa sakai na tinoni na ahana VATEI VARAVA. Moro holoa moro huatia moro gagua, "Ivei te tona va na halautu eni?" oro gagua vania. Ge bosa vanira me gagua, "Na halautu eni te tona va i Sion i kokou." Ma a Christian te bosa vania Pitudila me gagua, "Eo kula, u bosa tua inau na halautu eni koro mua hahi tua *ga*."

Soko ge pui kuvira moro mua rigia a Vatei Varara tana ro matadira, mana mane eni te tumu horu tana *gilu* horuga na pukuna te mua reirei. Ma Christian ma Pitudila toro *ronovia* te tumu me gugu, moro huatia na hava te kalea, me bosa tugu ro vanira. Ma Pitudila te bosa me gagua, "Ivei tua toro *tigeni* taeni?" Ma Christian te beto, na pukuna te ganagana ke moro hahi sania na puku ni hala, maia gua te vuivuni ni uha mana viviha mana viti, maia gua na *tagumu* te sule *nanata*, ma na beti tina te vuivuni ni tave.

PITUDILA. E kula! Ivei tea goro liu mai iani.

CHR. U ganagana inau ke moro mua hahi u gagua.

PITUDILA. U ganagana inau te vaga koro hahi sokea igeva u gagua. U mua bosa vanigo na pukuna na niulumu te subo va tana niuligu.

CHR. Kula hogogu, e dika *nanata* na liogu na pukuna inau tu nego ge o hahi, mu huli hahigo mai tana halautu eni. Ko talukehai vanu na palugu.

PITUDILA. Ko kabu beto, hogogu. U talukehai tua na palumu. Mu ganagana ke mokoro ruguhoru tatavahale soo tana sosodo sule eni.

CHR. U nigo *togotogo* sule *nanata*. Mai mokoro pulohi.

Mi tana bona toro tabotaboa na pulohi oro rigia topoa na hala te vahola *nanata* va tana vauvaluni. Na boni te puipuia *nanata* mana beti te lalo *nanata* gua; pile kikia mua iga mokoro lulumi lokana na beti. Moro tabotabo ge koro sara tana puku ni halautu maemane moro mua *tanomana*. Me vaga keri ge oro topoa na pile malei aheahe moro koli horn iga ge koro pitua na dani. Na malei aheahe eni e mua hanvia na buko ni vale tara holoa nia Ganaganaruana.

Na puku vale na mane daro tara holoa nia VAHAGITAILI, mana tinoni eni te oleole kolili te boni me rigi topora Christian ma

Pitudila toro maturu. Ma Vahagitaili te alihira nia na mana sule *ge* huatira, "Ivei tea *ge* oro maturu tana vuvunana nigua na pari?" Goro bosa tugu moro gagua, "Na pukuna toro hahi moro kenea na halautu me kodegai." Ma Vahagitaili te gagua, "Na pukuna toro mai tua tana komugu ke muku lavi-gau va tana valegu. Me lavia na lagana me lavira vaa tana valena, me talura tana vale te puipuia *nanata*, e uru me meto ilokana, moro gahara *ga* te vuivuni tana Wednesday ritini tana Saturday, moro mua gania *ga* siki vana. Ma Christian te dikalio *nanata* na pukuna te hahilaginira tana vauvaluni. Ma tauna a Vahagitaili *ga* na ahana SAKAI VAMUA. Ma Vahagitaili te tutugu vania me gagua, "E rua na tinoni tu rigi topora mu talura tana vale pipiti, muku ramusira tana roropo i ropo." Me nea te vaga, me subo na pae tana ro hulidira.

Mi tana bona a Sakai Vamua te ronovira toro ganara soo me bosa vania na tauna me gagua, "E uto vaa *ge* koro mate pulohira, *ge* ke bei dikalara *gea* siki totobo." Ma Christian ma Pitudila toro bosa moro gagua, "Sakai vanigai vamua toa na vahagitaili, mana totobo dika ke kalegai." Me vaga keri a Sakai Vamua te bosa me gagua, "I ropo ku tugunigi vania a Vahagitaili meke tugunigi vanigau na huli ni tinoni te matera tua, mi siki boni ke negau *ga*." Me vaga keri a Christian ma Pitudila toro matagu *nanata*, soko *ge* goi talu pulohira so tana vale pipiti, mana boni udolu keri toro kokoeliulivuti. Me dutu ni dani tua a Christian te gu sule me gagua, "E! inau na hule! Toro ganagita tana vale meto *nanata*, me ponoliogu *nanata* na *key* itagua. Koro tanomana na hanaviana nia na lei mataula soko."

PITUDILA. E uto *nanata* sugua, hogogu! Ko mina tabotaboa.

Ma Christian te tabotaboa me hanavia na mataula sule te tuguru punusia na halantu. Ma Christian te hanavia nia na *key* na mataula, ma Vahagitaili te ronovia na mataula te hanavi, *ge* sama horu pari bebeta. Ma Christian ma Pitudila toro sama moro ruguhoru tatavahale tana komuna. Mi tana bona toro saravia tua na bona toro hahi tua *ga*, *ge* oro ganagana sakai tee, *ge* koro tuguruvaginia na vatu iga, na vangilala vanira arahei kara vinano va i Sion. Soko goro talua na vatu vangilala moro gerea vuvunana te vaga eni, "Na halautu eni te toa vaa tana nipa buko ni vale a Vahagitaili, me liona *ge* ke

tagalaginira ra nina Lord." Mi tananiha arahei soko kara dutuvia na hala eni kara idumia tua rodidira vangilala Christian ma Pitudila.

Soko goro tona haliu moro saravia a nina Gotu a Lord, maia nina lei totobo ma nina pari, moro rigigi nina legai ni buburu maia na legai ni *vine* te subo *nanata*, mana mata ni beti gua. Me vaga keru goro aheahe *ga* moro ganigi na vuavua ni gai, moro inuvia na beti *ga*. Soko goro rigia sakai na vatoga moro huatia moro gagua, "Ahei nina gotu mana ovu ni *sheep* soko ini?" Ma *gaia* te bosa tugu me gagua, "Na lei gotu soko ini nina Lord, mana *sheep* gua, na pukuna te mate tugura" (S. John 10. 15).

CHR. Na halautu eni te tona haliu i Sion?

VATOGA. Eo. Koro tona haliu soo.

Ma Christian ma Pitudila toro tona, mana vatoga te gidevira vuvuna ana na gotu te daro *nanata*, *ge* tuhua ro vanira na komu i Sion te hau *nanata*. Ma sakai na vatoga keha te vahera na *gegere*, na nununa na halautu koro bei goi hahi *gea*. Ma sakai te bosa rovanira me gagua, "Koro rigitaonia koro bei maturu *gea* tana komu Vahola." Soko te vaga eni goro tona haliu.

Moro topoa sakai na tinoni na ahana ULUPONO, mana ruani e vitu na taruna dika te pitia me lavia va tana liligi ni gotu. Soko goro topoa na bona ni halautu te base *ga* moro ganagana ruarua ivei koro liu va. Ma sakai na tinoni te mai, te nia pupulu na tivi te pura. Ma *ge* huatira me gagua, "Ivei tea goro tuguru iani moro tuguru beto?" Moro bosa tugu moro gagua, "Oro gana ruarua ivei na halautu koro taonia." Me vanira *gaia*, "Koro taoni; ku va i Sion." Soko goro taonia.

Na pilena te hugi keha tana puku ni halautu mana mane eni te nira hage kolu loka ni vugo, mi tana bona toro hage tua tana vugo goro rigi vangilalana anina na tivi te liliu me bilibilia. Vaho goro gilala *agaia* na Kikokiko, moro kabu dika lio *nanata* itatana polo goro vuha rigia sakai na tinoni te dutuvira mai, na ahana VITIVITI, mi tana limana te tabea na galo ni raramu. Goro tuguni sokoi vania na lei totobo te sodora. Ma Vitiviti te rutu *nanata* me gagua, "Rana vatoga tara mua hegau na *gegere* mana nununa na halautu?"

ROGAIRA. Ara vahegai soo.

VITIVITI. Mivei tea goro mua idumigi tana bona toro gana ruarua ?

ROGAIRA. Oro nia ponolio.

Ma Vitiviti te ramusira nia na galo ni raramu. Soko ge togira ta na vugo ni pegopego. Moro togotogo so tana halautu maemane ge koro soko rodidira na vinano i Sion.

VI.

Moro tona pile vaso moro rigia sakai na tinoni te butu mai i Sion, na ahana MUA TALUUTUNI. Me vuivuni ni kia, ge huatira me gagua, "Ivei koro va ?"

ROGAIRA. Koro tona i Sion.

Me Mua Taluutuni te kia sule vaa.

CHR. Ivei tea go kia ?

M. T. U kia haginiganu nigna na pukuna toro bule, toro vinano meke kodegau.

CHR. Ivei tea geke kodegai ? Igoe to ganagana ke makara mua holo panotigai ga ?

M. T. Na komu i Sion te taho haliu tana maramana eni.

CHR. Eo, iga so, mi tana kinakabu ni kokou vamua.

M. T. Tana bona tu gahau tana komugu tu ronovia mu tona ge ku kenea. Mi nau tu kakae tua e 20 na niulu mu mua topoa mua.

CHR. Irogai soko toro ronovia, moro taluutuni ke mi ga soo.

Me soko goro tona haliu moro tona sania a Taluutuni. Moro saravia sakai na buto ni komu, na okana na komu eni te nea hei geke haga matura e va mavai na mata. Ma Pitudila te bosa vania Christian me gagua, "Koro matura pile gua" ea.

CHR. Taho. Koro bei matura sakai gea.

Goro sopo moro tutugu te daro nanata na bona, moro tutugu habaa va anina na kaukabu a Pitudila tana bona te mua tugulio mua. Soko goro rigia a Ponoulu, na mane toro tona sania tua i yauvaluni. Ma Christian te huatia ivei tea ge sakutua kise.

Ma Ponoulu te bosa me gagua, "E liogu nanata na tona hegegu. Na lei ganagana te dato mai tana lokagu tara va betou mara va ponoti nanatau. U ganagana mu mua kene manahani na lei totobo tu ganagana dilai."

Ma Christian ma Pitudila toro mina moro tona sania a Ponoulu. Soko goro hage tana buto ni komu liligina i Sion, tara holoa nia Beulah, tana bosa tugu Ke Vanaga Uto. Na komu eni te uto lee, ma na oka iga te uto moro gana pilera gua ga. Moro ronovigi tana lei boni na lei manu tara tanitani, moro ronovigi na lei haga ni gai tara uto nanata. Tana komu keri na aho te hina ga na boni ma na dani, ma na komu eni te sagauvia na gilu ni unauna ni mate, me hauvia gua na nina buto ni vale a Vahagitaili. Moro tanomana na bunubunutiana na komu i Sion, ma na balu tinoni ni Sion tara oleole mai na pukuna na komu i Beulah ta na tabuto ni komu i Sion. Moro mua vitolo ni bread pana wine na pukuna na lei totobo tara vanaga uto ga.

Mi tana bona toro dutuvia i Sion goro rigi ntoa na komu keri tara goni utoa nia na davi mana lei puku ni vatu, mara gonigi na lei halautuna nia na gold. Mana pukuna na mana maia na vitivitina a Christian te vuivuni na vahagi na pukuna na garu te nea. Ma Pitudila gua te vaga.

Mi tana bona toro laga pulohi tua oro tona potai na lei legai. Ara marabu soko na lei legai me vonugigi na lei vuavua soko. Ma Christian ma Pitudila oro saravia na vunagi ni legai goro huatia moro gagua, "Ahei nina na lei legai ini?" Soko ge bosa tugu me gagua, "Anina na Vunagi ni Sion, e subai nia na togotogo maia vanira arahei takara tona i Sion te vaga irogau." Me bosa vanira ge koro vana, me tugunigi ro vanira na lei halautu te oleole kolili ga na Vunagi. Moro vana goro matura pile, moro rarai goro tone haliu. Hau va na pukuna na vitivitina na komu i Sion oro mua tanomana na nia reirei na ro matadira, moro mua kuikui, mana tiro vamua toro rigia nia.

Me rua toro vitiviti toro mai ge koro mai uhulira, moro bosa moro gagua, "Sakai mua na totobo te vahola ro vanigau mua ga na mate."

Moro tona moro rigia na mataula ni peo ni Sion, mi paleva

mai tana peo keri i gobu maia na komu na beti tina na (Mate. Na tinete te taho, mana beti te lalo. Ma Christian ma Pitudila toro matagu, mana lei Angel tara bosa vanira mara gagua, "Koro tona vulea na beti tina; meke taho ke mokoro mua sara tana komu ni kokou. E rua vamuva goro hage tana halautu keha, a Elijah ma Enoch. Mana lei tinoni toga te tona pota na beti ni mate, meke vaga haia tua polo ke sara tana tani ni tavuli tana boni sosoko." Soko goro huatira na lei Angel, "Ivei te vaga na lalona na beti eni?" Mana lei Angel tara bosa, "E lalo taonia nina taluutuni ahei. Ahei te sule nina na taluutuni ke, me lalo vania na beti."

Soko goro hu tana beti, ma Christian te vuivuni ni lulumi lokana, me guvia a Pitudila. Ma Pitudila te bosa me vania, "Ko ganagana uto soo, kula, u tanomana so na tuguru inau." Me mua sule nina taluutuni a Christian ge vuivuni ni lulumi. Ma Pitudila te hau datoa na uluna, me keikeria me hana, me vaga keri goro sara tatavahale i levu. Mi tana bona toro dato sania tua na beti oro vuivuni ni sei dato tana liligina na gotu ni Sion ni kokou. Moro tona mamala na pukuna toro soni kehai tua na pupulu ni maramana eni, maia gua na Taruna Gairau tara bolora. Moro kokokoe vanira na komu i Sion. Mara bosa na lei Angel te vaga eni ro vanira, "Koro hage tana komu i Sion taeni. Iga kara hegau na tivi te pura (Livu 3. 4). Iga koro gania na gai ni vola te gaba i gobuna nina Paradise God (Livu 2. 7). Iga koro kokokoe kokolu tatana na Vunagi moko tonatona itatana (Livu 22. 5). Koro mua rigia tua na dikalio mana vahagi, mana vahagitaili, mana mate. Koro kabu tadira Abraham ma Isaac tolugaira Jacob mara na lei Prophet soko."

ROGAIRA. Na hava koro gonina tana komu i Sion?

NA LEI ANGEL. Koro kabu togotogo ta ro nimiu na taba. Koro baorei kiri toro vadei tua (Galatia 6. 7). Koro nia pupulu na pitiulu gold, mokoro rigirigia haia na Tabu; koro totola tana puku ni liona (S. John 3. 2). Koro nia vaukolu arahei tara ide tua, makara pulugau nia na tivi te manana na tona kolu tatana na Vunagi Marara.

Mi taeni toro dutu sara liligina na mataula. Moko rigia! na ovu ni kokou tara ruguhoru mai gekara vei totopoi rotadira. Mana Angel te nia hoholo na mana sule me gagua, "E rua na

tinoni toro dolovia Lord rogaira. Oro ganara tua i maramana moro nigi sika na lei totobo na pukuna na Hanu te Tabu. Mi taeni koro hage mokoro rigia *Gaia*."

Me soko na ovi ni kokou tara *ninili sakaisonikolu* mara gagua, "Ara uto lee vaa tara holora mai tana vana ni sonikoluana na Lamb" (Livu 19. 9). Me soko *gera ruguhoru* mai tana mataula ni peo arahei tara galegalevu vania na Vunagi, mara mai veitotopoi ta Christian ma Pitudila nia na lovu tavuli mana *ninili* sule. Soko *ge* ara tuguru taligutira, na balu i nagodira mana balu i muridira, mana balu tana kikisidira. Mara nira tona nia na line, mana tavuli, ma *ge* oro ronovigi na lei *bell* soko ni Sion tara tigiligi tara lavi panoti *togotogora* nia. Mi tana bona tara sara tua tana mataula ni peo moro rei tada *ivuvunana* na letters te sule tara *gere*a nia na *gold*, "E uto vaa arahei tara apoi didira na tivi, ke *tanomana* vanira na sara tana gai ni Vola, makara hage didira tana buto ni komu te Tabu nia na mataula ni peo." Mana lei Angel tara bosa vanira *ge* koro hoholo. Moro nea te vaga mana balu tana komu i Sion tara rei *gegelera* mai—a Enoch ma Moses ma Elijah itadira.

Soko goro lubatigi rodidira na *gegere*, mana Mane vevetena te nigi tona vania na Vunagi. Me idumi sokoa na Vunagi na *gegere ge* huahuati me gagua, "Ivei toro ganara rana tinoni ini?" Soko *ge* bosa tugu me gagua, "I pari soo tana mataula ni peo toro tuguru." Ma na Vunagi te vevetena *ge* kara *hanavia* na peo rovanira.

Me soko *ge* u rei vaa ma ta nigua na mabubu tu rigia Christian ma Pitudila toro hage. Moko rigia! tana bona toro hage tana mataula ni peo na ro hulidira te marara me vitiviti te vaga na *gold*.

Me soko *ge* u ronovia na lei *bell* tara goi tigiligi soo, mara bosa mara gagua, "Koro hage mai ta nina *togotogo* a Lord rogau." Me soko a Christian ma Pitudila toro vuivui ni line sule, "Vania *Gaia* te sopou *vuvunana* na malei sopou ni Vunagi maia na Lamb, na holouto mana *ronoraga* mana lada mana haba ke vaa me va" (Livu 5. 13).

Mi tana bona tu rei vaa tu rigira toro vaa hage, ko rigia! na komu te vitiviti te vaga na aho, mana lei halautu na *gold*

soko, mana tinoni toga tara oleole kolili, mi tana uludira na pitiulu mana gaba ni niuniu tana limadira, maia na galevu *gold* itatadira, *ge* kara nigi holouto.

Mana balu itadira tara mua aheahe tua na *boni* mana dani tara bosa mara gagua, "Tabu, Tabu, Tabu, Lord God Puku ni Mana, te pukulagi mai tua idauia, me gaha soo, maia ke mai *tananiha*" (Livu 4. 8).

Me soko *gara* oli dato na lei Angel mara voniti pulohia na mataula ni peo.

Mi tana bona tu rigia keri u liona *nanata* *ge* ku gahau itadira iga.

